

روش های پیشرفته و نابودی در تدریس

www.ketab.ir

خدیجه حاجی آبادی
پژوهشگر

داود رزاقی
پژوهشگر

علی کوهی نژاد
مدرس دانشگاه

سرشناسه	: کوهی نژاد، علی، ۱۳۶۶ -
عنوان و نام پدیدآور	: روش‌های پیشرفته و کاربردی در تدریس / مولفان علی کوهی نژاد، داود رزاقی، خدیجه حاجی‌آبادی.
مشخصات نشر	: قاین: انتشارات اکبرزاده، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۵۰ ص.
شابک	: ۳۵۰۰۰۰ ریال: ۸-۱۶-۷۸۷۷-۰۰۶-۸۷۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص ۲۴۹.
موضوع	: تدریس
موضوع	: Teaching
شناسه افزوده	: رزاقی، داود، ۱۳۷۳ -
شناسه افزوده	: حاجی‌آبادی، خدیجه، ۱۳۶۶ -
رده بندی کنگ	: ۲/LB۱۰۲۵
رده بندی دی	: ۳۰۲۸/۳۷۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۶۹۸۱۷۹

روش‌های پیشرفته و کاربردی در تدریس

مؤلفان: علی کوهی نژاد، داود رزاقی، خدیجه حاجی‌آبادی

جلد: علیرضا اکبرزاده

صفحه: آرا: نسرين گندمكار

چاپ اول: بهار ۱۳۹۸

نشر: انتشارات اکبرزاده

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۷۸۷-۶۱-۸

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

خراسان جنوبی قاین خیابان جانبازان انتشارات اکبرزاده

۰۹۱۵۵۶۳۴۷۷۸ ۰۵۶۳۲۵۲۷۲۸۹

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱۷
مقدمه.....	۲۷
خانواده الگوهای پردازش اطلاعات.....	۲۷
خانواده الگوهای اجتماعی.....	۲۹
خانواده الگوهای انفرادی.....	۳۲
خانواده الگوهای سیستم رفتاری.....	۳۳
اصول نظریه رفتاری.....	۳۴
مقدمه.....	۳۹
الف) روش.....	۳۹
ب) تدریس.....	۳۹
چهار ویژگی خاص در تعریف تدریس.....	۳۹
ج) آموزش.....	۴۰
هدف آموزش.....	۴۰
د) یادگیری.....	۴۱
تقسیم بندی روش های تدریس.....	۴۱
تعریف روش تدریس فعال.....	۴۲
تاریخچه روش های تدریس فعال.....	۴۲
ضرورت به کارگیری روش های تدریس فعال.....	۴۳
یادگیری برای دانستن.....	۴۳
یادگیری برای انجام دادن.....	۴۳
یادگیری برای با هم زیستن.....	۴۳
یادگیری برای زیستن.....	۴۴
پیشنهادهات.....	۴۴

۴۵	روش تدریس دریافت مفهوم.....
۴۵	مراحل اجرای الگوی دریافت مفهوم.....
۴۶	گام اول.....
۴۷	گام دوم.....
۴۸	گام سوم.....
۴۸	روش تدریس بارش مغزی.....
۴۹	قوانین روش بارش مغزی.....
۴۹	قانون اول: ممنوع بودن انتقاد.....
۵۰	قانون دوم: پرواز در رؤیا.....
۵۰	قانون سوم: کمیت گرایی.....
۵۰	قانون چهارم: مستند سازی.....
۵۰	قانون پنجم: تکوین ایده‌ها.....
۵۰	مراحل اجرای روش تدریس بارش مغزی.....
۵۰	مرحله نخست: بیان و ارائه قوانین بارش مغزی.....
۵۱	مرحله دوم: ارائه موضوع.....
۵۱	مرحله سوم: آغاز ابراز ایده یا فکر.....
۵۱	مرحله چهارم: نمایش ایده‌ها برای تکوین.....
۵۱	مرحله پنجم: بررسی و ارزشیابی ایده‌ها.....
۵۱	محاسن روش تدریس بارش مغزی.....
۵۲	محدودیت های روش تدریس بارش مغزی.....
۵۳	روش تدریس بدیعه پردازی.....
۵۴	محاسن روش تدریس بدیعه پردازی.....
۵۴	محدودیت های روش بدیعه پردازی.....
۵۵	روش تدریس حل مسأله.....
۵۶	محاسن روش تدریس حل مسأله.....

- محدودیت‌ها روش تدریس حل مسئله..... ۵۶
- روش تدریس ایفای نقش..... ۵۷
- مفهوم نقش..... ۵۸
- انتخاب یک موقعیت مسئله ای..... ۵۸
- نظام رفتاری معلم..... ۵۸
- مراحل اجرای روش تدریس ایفای نقش..... ۵۹
- مرحله اول: تعیین موضوع و طرح مسئله (آماده کردن یا گرم کردن گروه)..... ۵۹
- مرحله سوم: فراهم کردن امکانات و پردازش صحنه..... ۶۰
- مرحله چهارم: ماده کردن دانش آموزان برای مشاهده..... ۶۰
- مرحله پنجم: اجرای نمایش..... ۶۰
- مرحله ششم: بحث و ارزشیابی مایه..... ۶۰
- مرحله هفتم: اجرای دوباره نمایش..... ۶۱
- مرحله هشتم: بحث و ارزشیابی مجدد..... ۶۱
- مرحله نهم: تعمیم تجارب..... ۶۱
- روش تدریس گردش علمی..... ۶۱
- انواع گردش علمی..... ۶۲
- ۱- گردش علمی کوتاه مدت و سریع..... ۶۲
- ۲- گردش علمی یک یا دو ساعته..... ۶۳
- ۳- گردش علمی روزانه..... ۶۳
- ۴- گردش علمی هفتگی..... ۶۳
- مراحل روش گردش علمی..... ۶۳
- ۱- فعالیت‌های قبل از رفتن به گردش علمی..... ۶۴
- ۲- فعالیت‌های ضمن گردش علمی..... ۶۴
- ۳- فعالیت‌های پس از گردش علمی..... ۶۵
- روش تدریس مبتنی بر کاوشگری..... ۶۵

- ۶۶..... نظریه راهبردی تدریس به شیوه کاوشگری
- ۶۷..... شیوه تعامل معلم و دانش آموز در کاوشگری
- ۶۷..... فرض هایی درباره کاوشگری
- ۶۸..... مراحل اجرای روش تدریس کاوشگری
- ۶۸..... مرحله نخست: مواجه کردن دانش آموزان با مسئله
- ۶۸..... مرحله دوم: بر انگیزتن دانش آموزان برای گردآوری اطلاعات
- ۶۸..... مرحله سوم: بکارگرفتن اطلاعات
- ۶۸..... مرحله چهارم: قایم سازی
- ۶۸..... مرحله پنجم: نگاشته فرآیند کاوشگری
- ۶۹..... محاسن روش تدریس کاوشگری
- ۶۹..... محدودیت های روش تدریس کاوشگری
- ۶۹..... روش تدریس مبتنی بر بیان فکر
- ۷۰..... راهبردهایی برای کمک به پرورش اندیشیدن به بیان فکر
- ۷۱..... روش تدریس بیان فکر
- ۷۱..... آماده سازی کلاس درس برای اجرای روش بیان فکر
- ۷۲..... مراحل اجرای روش تدریس مبتنی بر بیان فکر
- ۷۲..... روش تدریس مبتنی بر خلاقیت
- ۷۳..... گام های دستیابی به خلاقیت
- ۷۵..... مراحل اجرای روش تدریس مبتنی بر خلاقیت
- ۷۵..... مرحله نخست: ارائه مسئله
- ۷۵..... مرحله دوم: راه حل یابی
- ۷۵..... مرحله سوم: گزینش و کاربست
- ۷۵..... مرحله چهارم: ارزشیابی
- ۷۶..... روش تدریس بحث گروهی
- ۷۷..... در چه موقعیتی و برای چه هدفی می توان از روش بحث گروهی استفاده کرد؟

۷۸	تعداد افراد گروه.....
۷۸	طرز نشستن در جلسه گروهی.....
۷۹	ویژگی های بحث گروهی مطلوب.....
۸۰	مراحل اجرای روش بحث گروهی.....
۸۰	مرحله اول: آمادگی و برنامه ریزی.....
۸۰	مرحله دوم: روش اجرای بحث گروهی.....
۸۱	وظایف دانش آه زان در جریان بحث گروهی.....
۸۱	الف) محاسن، روش تدریس بحث گروهی.....
۸۱	ب) محدودیت های روش تدریس بحث گروهی.....
۸۱	روش تدریس □۵.....
۸۳	۱ - درگیر شدن با موضوع.....
۸۳	۲ - جستجو و اکتشاف.....
۸۳	۳ - تشریح و تبیین موضوع.....
۸۳	۴ - بسط و گسترش موضوع.....
۸۳	۵ - ارزشیابی.....
۸۴	مرحله اول، درگیر شدن.....
۸۴	مرحله دوم، کاوش.....
۸۵	مرحله سوم، توصیف.....
۸۵	مرحله چهارم، شرح و بسط.....
۸۶	مرحله پنجم، ارزشیابی.....
۸۷	محاسن روش تدریس □۵.....
۸۷	معایب روش تدریس □۵.....
۸۷	روش تدریس شش کلاه تفکر.....
۹۱	روش تدریس تفکر استقرایی.....
۹۲	الگو یادگیری تفکر به شیوه استقرایی.....

- ۹۲..... مراحل الگو روش تدریس تفکر استقرایی.....
- ۹۴..... روش تدریس یاد سپاری.....
- ۹۵..... مراحل اجرای روش تدریس یاد سپاری.....
- ۹۵..... مرحله اول: توجه به مطالب.....
- ۹۵..... مرحله دوم: نظام اتصال.....
- ۹۵..... اتصال کلمه.....
- ۹۶..... کلمه جایگزین.....
- ۹۶..... کلمه کلید.....
- ۹۶..... مرحله سوم: بسط نصوص.....
- ۹۶..... مرحله چهارم: تمرین یاد گیری.....
- ۹۷..... محاسن روش تدریس یاد سپاری.....
- ۹۷..... محدودیت های روش تدریس یاد سپاری.....
- ۹۸..... روش های آموزش انفرادی.....
- ۹۸..... روش تدریس خصوصی.....
- ۹۹..... مزایای تدریس خصوصی چیست؟.....
- ۱۰۱..... روش تدریس آموزش برنامه ای.....
- ۱۰۱..... محاسن روش تدریس آموزش برنامه ای.....
- ۱۰۲..... روش آزمایشی (آزمایشگاهی).....
- ۱۰۳..... الف) محاسن روش تدریس آزمایشی.....
- ۱۰۳..... ب) محدودیت های روش تدریس آزمایشی.....
- ۱۰۴..... روش تدریس غیر مستقیم (مشاوره ای).....
- ۱۰۴..... روش تدریس غیر مستقیم (مشاوره ای).....
- ۱۰۵..... مراحل اجرای الگوی تدریس - یادگیری مشاوره ای (غیر مستقیم).....
- ۱۰۵..... مرحله اول: تعریف موقعیت کمک دهی.....
- ۱۰۵..... مرحله دوم: شرح و بسط و کاوش مساله.....

۱۰۶	مرحله سوم: بسط و گسترش بینش
۱۰۶	مرحله چهارم: برنامه ریزی و تصمیم گیری
۱۰۶	مرحله پنجم: درهم تنیدن یا ادغام
۱۰۶	روش تدریس مغز محور
۱۰۷	فعالیت های معلم مغز محور
۱۰۸	سه روش آموزش مبتنی بر «یادگیری مغز محور»
۱۰۸	۱- غوطه ور سازی، همخوان
۱۰۸	۲- آرامیدگی هیپنوتیک
۱۰۹	۳- پردازش فعال
۱۱۰	اصول یادگیری مغز محور
۱۱۳	تأثیر محیط های غنی شده بر یادگیری مغز محور
۱۱۴	برنامه درسی مغز محور
۱۱۶	راهنماهای متناسب با تدریس و یادگیری مغز محور
۱۱۷	وظیفه معلم در یادگیری مغز محور
۱۱۸	روش تدریس شبیه سازی
۱۱۸	گام های اصلی عملی در شبیه سازی
۱۲۰	گام اول: آماده سازی
۱۲۰	گام دوم: ارائه کردن
۱۲۱	گام سوم: به کار بردن
۱۲۱	گام چهارم: آزمون و پیگیری
۱۲۲	محاسن روش تدریس شبیه سازی
۱۲۵	مقدمه
۱۲۷	فرآیند اجرایی درس پژوهی
۱۲۷	تبیین مسأله و تعیین اهداف
۱۲۷	بیان مسأله

۱۲۹	تعیین اهداف.....
۱۳۰	تشکیل گروه.....
۱۳۱	برنامه ریزی خدمات و منابع حمایتی.....
۱۳۱	تدوین جدول زمانی اجرای درس پژوهی.....
۱۳۲	اطلاع رسانی اجرای درس پژوهی.....
۱۳۲	تعیین ابزارهای اجرایی درس پژوهی.....
۱۳۳	طراحی درس.....
۱۳۴	اجرا: تدریس و مشاهده.....
۱۳۵	آماده سازی و تهیه مقدمات اجرای تدریس.....
۱۳۵	تدریس درس انتخاب شده.....
۱۳۶	مشاهده تدریس.....
۱۳۹	بازاندیشی و بازطراحی.....
۱۳۹	بازاندیشی: تجزیه و تحلیل تدریس اجرا شد.....
۱۴۱	بازطراحی.....
۱۴۲	اجرای مجدد تدریس.....
۱۴۳	گزارش و انتقال تجارب.....
۱۴۳	گزارش کتبی درس پژوهی.....
۱۴۴	انتقال تجارب.....
۱۴۵	فرم ارزیابی عمومی گزارش درس پژوهی.....
۱۴۵	فرم ارزیابی تخصصی گزارش درس پژوهی.....
۱۵۱	اقدام پژوهی.....
۱۵۱	ویژگیهای اقدام پژوهی.....
۱۵۲	اهمیت و ضرورت اقدام پژوهی.....
۱۵۳	ویژگی اقدام پژوهی.....
۱۵۴	مراحل اقدام پژوهی.....

مرحله اول: انتخاب موضوع و عنوان اقدام پژوهی.....	۱۵۵
۱) مشخص کردن موضوع و عنوان پژوهش.....	۱۵۵
۲) بیان مسئله تحقیق.....	۱۵۶
الف) تعریف موضوع.....	۱۵۶
ب) چگونگی تشخیص مسئله (مشکل) و یا نحوه مواجهه با آن.....	۱۵۷
ج) توصیف دقیقی از وضعیت موجود در رابطه مسئله (مشکل).....	۱۵۷
د) اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۱۵۸
ه) انگیزه محقق، ر. تحقیق.....	۱۵۹
و) هدف از تحقیق.....	۱۵۹
مرحله دوم: گردآوری اطلاعات، پیرامون مساله (قبل از مداخله).....	۱۵۹
مرحله سوم: مطالعه و تفکر پیرامون حل یا کاهش مساله.....	۱۶۱
مرحله چهارم: اجرای راه حل.....	۱۶۴
مرحله پنجم: مشاهده عمل و گردآوری اطلاعات، پیرامون مساله (بعد از مداخله).....	۱۶۵
مرحله ششم: بحث و نتیجه گیری و دادن گزارش نهایی.....	۱۶۶
مقدمه.....	۱۶۹
تاریخچه.....	۱۶۹
تعاریف چند پایه.....	۱۷۱
اهداف آموزش چند پایه ای.....	۱۷۱
فواید آموزش چند پایه.....	۱۷۱
علل و شرایط وجود کلاسهای چند پایه در روستاها.....	۱۷۵
کم تجربگی در نحوه تدریس و اداره کلاس چندپایه.....	۱۷۷
نکاتی چند برای بهینه کردن آموزش چندپایه ای.....	۱۸۱
شیوه های اداره کلاس های چندپایه.....	۱۸۱
الف) روش محوری (ارایه موضوع های ناهمبند).....	۱۸۱
ب) روش گروهی (ارایه موضوع های همبند).....	۱۸۳

۱۸۵	 (ب) روش گروهی (ارایه موضوع های همانند).
۱۸۵	 محاسن شیوه گروهی دراداره کلاسهای چند پایه.
۱۸۵	 شیوه مشترک محوری و گروهی.
۱۸۶	 نقش و وظیفه ی معلم چندپایه.
۱۹۱	 تاریخچه.
۱۹۱	 مقدمه.
۱۹۲	 ارزشیابی چیست.
۱۹۲	 انواع ارزشیابی.
۱۹۲	 ۱- ارزشیابی تشخیصی (آغازی).
۱۹۲	 مزایای ارزشیابی مستمر.
۱۹۳	 ۲- ارزشیابی تکوینی (مرحله ای - مستمر).
۱۹۳	 ۳- ارزش یابی پایانی (تراکمی).
۱۹۴	 اهداف اساسی ارزشیابی توصیفی.
۱۹۴	 شیوه های ارزشیابی.
۱۹۴	 ۱- آزمون های تشریحی (سؤالات واگرا و همگرا).
۱۹۴	 ۲- آزمون های کوتاه پاسخ.
۱۹۵	 ۳- آزمون های عینی.
۱۹۵	 ۴- آزمون های شفاهی.
۱۹۵	 هدف های ارزشیابی.
۱۹۶	 معایب شیوه های ارزشیابی رسمی فعلی.
۱۹۹	 طرح درس مبتنی بر دریافت مفهوم.
۲۰۴	 روش تدریس بدیعه پردازی.
۲۰۸	 روش تدریس ایفای نقش.
۲۱۰	 روش تدریس کاوشگری.
۲۱۵	 طرح درس مبتنی بر بیان فکر.

۲۱۷	طرح درس مبتنی بر خلاقیت
۲۲۲	روش تدریس ساختن گرایی (۵۵)
۲۲۳	روش تدریس تفکر استقرایی
۲۲۸	روش تدریس تفکر استقرایی
۲۳۳	طرح درس یادسپاری
۲۳۸	روش تدریس آزمایشگاهی
۲۴۹	منابع

معلمان سربازان خط اول جبهه تربیت قرار گرفته‌اند و ضرورت دارد که با مدرن‌ترین سلاح‌های علمی روز یعنی روش‌های مختلف نوین و فعال تدریس آشنا باشند و بدانند در کدامین موقعیت آموزشی از کدامین روش استفاده نمایند.

تدریس کار آسانی نیست. معلم در تدریس با عوامل مختلف و متعددی سروکار دارد که کنترل مجموعه آنها ممکن است محطی را به وجود آورد که یادگیری مطلوب و مؤثر در آن صورت گیرد. این عوامل مختلف و بطور کلی جامعه‌ها، که علم و شاگرد در آن زندگی می‌کنند در کیفیت تدریس معلم تأثیر می‌گذارد. بدیهی است که معلم نمی‌تواند همه عوامل مذکور را تحت کنترل خود در آورد.

بنابراین معلم در احوال و موقعیت مناسب یادگیری قادر به تغییر و کنترل بسیاری از عوامل نیست اما تا حدی می‌تواند با تعیین هدف‌های صریح، اجرای اتخاذ الگو و روش‌های مناسب تدریس و تهیه و بکارگیری تجهیزات لازم و ایجاد نوعی ارتباط سالم با شاگردانش، کیفیت تدریس خود را دست خوش تغییر و تحول و پیشرفت بکند. الگوی تدریس که معلم با توجه به شرایط مختلف، عوامل متعدد تأثیر گذار در این زمینه انتخاب می‌کند، تأثیر مستقیمی در روند یادگیری دانش آموزان، تأثیر پذیری آنها از رسم تدریس، ایجاد دید کلی نسبت به مدرسه و درس و حتی تأثیر زیادی در دید کلی دانش آموز به علم و نفس یادگیری و علم امری می‌گذارد. هرچقدر قوانین الگو و روند تدریس معلم مناسب باشد تأثیر مثبتی در آینده و زندگی آینده فرد خواهد داشت.

یکی از جنبه‌های مورد توجه که موقعیت مطلوب یادگیری را فراهم می‌کند روش تدریس است. در کنار روش‌های سنتی، روش های فعال تدریس بیش از پیش به دلیل نگرش‌های علمی و اجتماعی می‌توانند این وظیفه را به خوبی انجام دهند. به شرط آن که مدرسان و معلمان نیز آموزش دیده و علاقمند به این نوع روش ها باشند. از زمانی که تعلیم و تربیت رسمی شکل گرفت افرادی به عنوان معلم، افرادی دیگر به عنوان دانش آموز و مکانی به عنوان کلاس آموزشی تعیین شد، از آن زمان عده‌ای مطالبی را به دانش آموزان می‌دادند که نوع روش تدریس آنها بیشتر به مطالب آموزشی بستگی داشت برخی فنون و مطالب به شکل عملی آموخته می‌شد که در حقیقت به کارگیری روش تدریس فعال بود. برخی مطالب نیز به شیوه حفظی و تمرین و تکرار آموخته می‌شد که در حقیقت به کارگیری روش تدریس غیر فعال بود. امروزه دانش آموزان برای ورود به عصر دانایی و روبرو شدن با تحولات مستمر، باید به طور فزاینده‌ای مهارت‌های تفکر انتقادی و خلاق را برای تصمیم گیری مناسب و حل

مسائل پیچیده جامعه فراگیرند. فراگیران باید به مهارت‌های تحقیق و حل مسئله مجهز شوند و روحیه جست و جوگری را در خود تقویت کنند. برای تربیت شهروندانی که دارای تفکر منطقی و نقاد و دارای درک اجتماعی، سیاسی عمیقی هستند، آموزش مهارت تفکر و یادگیری از طریق روش‌های یاددهی-یادگیری فعال امری ضروری به نظر می‌رسد. حاصل روش‌های فعال تدریس یادگیری مؤثر اکتشافی است که دانش آموزان با راهنمایی معلم و مربی به آن دست می‌یابند. اما متأسفانه در اغلب کلاس‌ها، معلم می‌کوشد اطلاعات را در ذهن دانش آموزان انبار کند. روشن است که نتیجه چنین عملکردی صرفاً تقویت حافظه است و خلاقیت، نوآوری، هنر و ذوق مورد غفلت واقع می‌شود. معلم که روش‌های سنتی و غیر فعال را به کار می‌برد؛ فراگیران حالت انفعالی دارند و در امر یادگیری و آموزش مشارکت ندارند. در نتیجه ماندگاری این یادگیری کم است و فراگیران برای آن ارزش قائل نخواهند شد. مدرسه فعال به صورت یک اجتماع کار فردی و گروهی است و خصوصاً زندگی گروهی در پرورش و شکوفایی شخصیت حتی در عقلی تربیت این امر به سزائی دارد. روش‌های فعال تدریس به روش‌هایی اشاره دارد که بتواند فعالیت‌های دانش آموزان را تقویت و یادگیری آن را به یک جریان دو سویه تبدیل نماید.

روش‌های فعال تدریس جزء مهارت‌های حرفه‌ای معلمان محسوب می‌شود و هنر معلم در کیفیت انتخاب و اجرای آنهاست. از آنجا که اطلاعات و توانایی‌های افراد متناهی است نحوه یادگیری و چگونگی آموزش آنها نیز متفاوت خواهد بود به این سبب معلمان باید به روش‌های گوناگون تدریس مجهز باشند تا بتوانند بر اساس توانایی‌های فراگیران خود تدریس مطلوبی را ارائه دهند. بعضی اوقات معلمان مطالب زیادی را تدریس می‌کنند ولی بعداً متوجه می‌شوند دانش آموزان نمی‌توانند حتی مقدار کمی از آنچه را که در ذهن خود ذخیره کرده‌اند بازگو نمایند. راستی دلیل این امر چیست؟ چرا دانش آموزان به جای درک معانی مطالب، به حافظه خود اتکا می‌آورند؟ در پاسخ به این سؤالات می‌توان بی‌توجهی معلمان به روش‌های یاددهی - یادگیری یعنی به کار بستن روش‌های فعال در آموزش را دلیل اصلی قلمداد کرد. به همین دلیل کیفیت آموزشی در بسیاری از مدارس از سطح مطلوب برخوردار نیست و دانش آموزان مطالب را حفظ و پس از پایان یافتن امتحانات آنها را فراموش می‌کنند. بکارگیری روش‌های فعال تدریس باعث می‌شود تا یادگیری تا عمق جان دانش آموزان رسوخ کند و نه تنها یافته‌ها و کشفیات خود را به سادگی فراموش نکنند بلکه در طول زندگی آن را به صورت کاربردی به کار ببرند.

در بسیاری مواقع شاید این بخش به دور از واقعیت نباشد که نه معلم می‌داند محتوایی را چرا باید درس بدهد و نه چه روش صحیح و سودمندی تدریس نماید نه دانش آموز چرایی انتخاب محتوا را می‌داند و نه چگونه یادگرفتن

روش های پیشرفته و کاربردی در تدریس ۱۹

رامی‌داند. معلم صرفاً درس می‌دهد و فراگیران نیز به طور موقتی حفظ می‌کنند. ما فقط یاد گرفته‌ایم درس بدهیم و دانش آموزان نیز آموخته‌اند که تنها حفظ نمایند.

شناخت و آگاهی مدرسان از نظریه‌های یادگیری و الگوهای تدریس اهمیت ویژه‌ای دارد، زیرا اماکن آموزشی جایگاهی برای هدایت، نظارت و یادگیری هستند و معلم همچون راهنما، ناظر و سازمان دهنده است. معلمان افزون بر آگاهی‌های لازم در زمینه ماده درسی، باید درباره‌ی شیوه‌های طراحی آموزشی و ارزشیابی آن نیز دانش و مهارت کافی داشته باشند.

روش‌های تدریس را آموزش در جهان سابقه‌ای به بلندای تاریخ بشر دارند. در گذشته‌های دور تعلیم و تربیت محدود بود، انوار علمی با روش‌های عملی راه‌های بدست آوردن خوراک، تهیه پوشاک و پناهگاه را می‌آموختند و تربیت‌های دینی، اخلاق و اجتماعی همه به شرکت در مراسم و جشن‌های قبیله‌ای صورت می‌گرفت. بنابراین می‌توان روش آموختن در این دوره را تاریخ بشر را روش تقلیدی و عملی نامید. در تربیت دینی به تدریج طبقه‌ای به نام روحانیان پدید آمدند که نخستین معلمان تاریخ بشر محسوب می‌شدند و تا قرن‌ها، آموزش و پرورش تحت نظارت آنان بود. با پیدایش طبقه مذکور و ادغام فطرت و تدوین ادبیات مذهبی، روش‌های آموزش متحول و آموزش‌های نظری بر آموزش‌های عملی اضافه شد. به این ترتیب در این دوره آموزش و پرورش عبارت بود از آموزش عملی که در خانه انجام می‌شد و آموزش نظری که طبقه روحانی ضمن اجرای مراسم دینی عهده‌دار آن بود. از حدود قرن پنجم قبل از میلاد تا اوایل قرن بیستم میلاد، در کشورهای متمدن جهان، مانند اروپا و چین بر آموزش زبان و ادبیات و دین تأکید می‌شد. در اروپا، آموزش زبان و ادبیات تا قرن اول قبل از میلاد به صورت بلاغی یا معانی بیان و نیز به روش سقراطی صورت می‌گرفت و از زمان رنسانس تا ۲۸۸ سال پس از آن، روش تدریس زبان و ادبیات غربی ثابت و پایدار باقی ماند. در اروپا هدف عمده آموزش زبان و ادبیات، پرورش سخنوری بود که این مهارت در سه زمینه دستور زبان، سبک بیان و فصاحت کسب می‌شد. سابق زبان و ادبیات در کشور چین به قرن هفتم قبل از میلاد باز می‌گردد. چینیان به همراه زبان و ادبیات، فضیلت‌های اخلاقی را مانند حرمت نهادن به دیگران و مسئولیت پذیری اجتماعی را می‌آموختند.

در طول تاریخ آموزش و پرورش، مریبان بزرگی در راه تعالی روش‌های تدریس و آموزش کوشیده‌اند و پیشرفت‌هایی که در این زمینه صورت گرفته، مرهون تلاش‌های آنان است. به گفته برخی از دانشمندان نظرات ژان آموس کمنیوس مبنای علم، روش تدریس و آموزش است. کمنیوس که در دوره رنسانس می‌زیسته است نظرات تربیتی

خود را در اثری به نام دیداکتیک بزرگ ارائه کرد. پس از او فیلسوفان و مربیان بزرگی مانند جان لاک انگلیسی؛ ژان ژاک روسو فرانسوی؛ ژان برنارد باز دو آلمانی؛ ژان هانری پستالوژی سوئیسی؛ ژان فردریک هربارت آلمانی؛ فردریک فروبل و پیروان آنان، نقش به سزایی در پایه گذاری روش‌های جدید آموزش و پرورش داشتند.

سر انجام نهضت آموزش و پرورش پیشرو در اروپا و آمریکا عامل دیگری در تحول رشد روشهای تدریس محسوب می شد. در اروپا مربیانی مانند ماریا مونته سوری، ژان لیتارت، اویددکرولی، ژرژرکشن اشتاینر، روزه کوزینه، برتراند راسل، ماکارنکو و دیگران از پیشگامان این نهضت‌اند. در آمریکا نیز فرانسیس پارکر، جان دیویی، جونوس ماریام، اریک تاجا، سون، ویلیام هرد کیلپاتریک و انجمن‌های مختلف، نهضت آموزش و پرورش پیشرو را بر پا داشتند. مدارس تجربی اروپا و آمریکا نیز که در راستای نهضت آموزش و پرورش پیشرو تلاش می‌کردند سهم به سزایی در ترویج روش‌های جدید آموزش و پرورش داشتند. مجموعه آرا و عقاید مربیان تعلیم و تربیت و فعالیت‌های مدارس تجربی در اروپا و آمریکا نشان می‌دهند که روش‌های آموزش و پرورش، به ویژه در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم در جهت تبدیل شدن به روشی نو سازی تعلیم و تربیت شتاب فزاینده‌ای داشته است.

امروزه دانش آموزان برای ورود به عصر انفار و روبه رو شدن با تحولات مستمر، باید بطور فزاینده ای مهارت‌های تفکر انتقادی و خلاق را برای تصمیم گیر، مناسب و حل مسائل پیچیده جامعه فرا گیرند. فراگیران باید به مهارت‌های تحقیق و حل مساله مجهز شوند. روحیه جستجوگری را در خود تقویت کنند. برای تربیت شهروندانی که دارای تفکر منطقی و نقاد و دارای درک اجتماع، توانایی عمیق باشند و از مهارت‌های اجتماعی بالایی برخوردار باشند و بتوانند خلاقانه در مواجه با مشکلات آنها را، برطرف کنند آموزش مهارت تفکر و یادگیری از طریق روش‌های یاددهی - یادگیری فرایند مدار (فعال) ضرورتی به نظر می‌رسد. این ضرورتی است که دنیای امروزه با آینده ای که پیشرو دارد، باید برای آن برنامه ریزی کند. چاره اساسی برای رسیدن به اهداف، تغییر بنیادی در روشهای آموزش و یادگیری در مدارس است. روش‌های تدریس فعال که بتواند فاعلیتهای فراگیران را تقویت و یادگیری را به یک جریان دو سویه تبدیل کند، از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

حاصل روش‌های تدریس فعال، یادگیری موثر اکتشافی است که دانش آموزان با راهنمایی معلم و مربی به آن دست می‌یابند. اما متأسفانه در اغلب کلاسها، معلم می‌کوشد اطلاعات را در ذهن دانش آموزان انبار کند. روشن است که نتیجه چنین عملکردی صرفاً تقویت حافظه است و خلاقیت، نوآوری و هنر و ذوق مورد غفلت واقع می‌شود. معلمی که روشهای سنتی و غیر فعال را بکار می‌برد، فراگیران حالت انفعالی دارند و در امر یادگیری و

روش های پیشرفته و کاربردی در تدریس ۲۱

آموزش مشارکت ندارند، در نتیجه ماندگاری این یادگیری کم است و فراگیران برای آن ارزش قائل نخواهند شد در بسیاری مواقع شاید این بخش به دور از واقعیت نباشد که معلم صرفاً درس می دهد و فراگیران نیز بطور موقتی حفظ می کنند. ما فقط یادگرفته ایم درس بدهیم و دانش آموزان نیز آموخته اند که تنها حفظ نمایند و بدون چون و چرا مطالب را از ما بپذیرند.

گاتری گفته است: «ضروری است که دانش آموز به سوی آنچه قرار است یاد گرفته شود هدایت گردد. دانش آموز آنچه را در سخنرانی یا کتاب درسی است، نمی آموزد. او تنها آنچه را که سخنران و کتاب به انجام دادن آن وادارش می سازد، می گیرد او معتقد است: ما آنچه را که انجام می دهیم یاد می گیریم.» راجرز می گوید: همانطور که در روان درمانی روانشناس صرفاً به بیمار کمک می کند تا مشکلاتش را بشناسد و به چگونگی رفع آن مشکل پی ببرد، در تدریس نیز با افراد در روش فعالانه مطالب را فرا گیرد و معلم فقط به او کمک می کند تا به هدف های آموزشی نزدیک گردد. و آنرا فرا گیرد. جان دیویی فیلسوف آمریکائی، اشاره دارد محتوای آموزشی به خودی خود دارای ارزش نیست تنها وقتی ارزش پیدا می کند که فرا گیر با مطالعه آن در حل مسائل شخصی و اجتماعی توانا تر شود. و به عبارتی دیگر پاسخ از های خود را در آن محتوای آموزشی بیابد.

روسو معتقد است اگر دانش آموز اشتباهی کرد، خای را تصحیح نکنید. صبر کنید به اشتباه خود پی ببرد و خودش آن را تصحیح کند. وی توصیه می کند که در امر آموزش، خود دانش آموز فعال باشد و کمک دیگران به او نباید به شکلی باشد که همه چیز را آماده در اختیارش بگذارد. به سببش نیاز به تلاش برای یافتن پاسخ نداشته باشد. پیازه از جمله کسانی است که بیش از همه به اهمیت روش های فعال تدریس پی برده و بکارگیری آنها را توصیه کرده است. روشهای فعال را بهترین روش برای شکوفائی شخصیت دانش آموزان می داند. در این زمینه از مدارس قدیمی انتقاد کرده، و می گوید: مدارس قدیمی، قادر به ارتباط اجتماعی نروده و در رابطه معلم با یکایک دانش آموزان آن هم بعنوان حاکم مطلق که تمام حقایق فکری و اخلاقی را در تصرف دارد، به چیزی دیگر قائل نیست. برعکس مدرسه فعال بصورت یک اجتماع، کار فردی و گروهی است. خصوصاً زندگی گروهی در پرورش و شکوفائی شخصیت، آن ها اهمیت بسزائی دارد.

پیاژه با به کار گیری روش های فعال تدریس و آن را توصیه، و از نظام آموزشی منفعل انتقاد می کند. به نظر وی، اگر آموزش به شکل درس دادن و تکرار آنها بصورت از بر کردن یا امتحان دادن و انجام دادن چند تمرین تحمیلی باشد، نتایج حاصله باز معنای امتحانات درسی را بخود می گیرد. فقط در روش تدریس فعال است که به

ابتکارات و تشریک مساعی و رشد خلاقیت و مهارت های اجتماعی دانش آموزان توجه می شود و نتایج حاصله واجد معناست.

روش های فعال تدریس جزء مهارت های حرفه ای معلمان محسوب می شود و هنر معلم در کیفیت انتخاب و اجرای آنهاست. از آنجا که اطلاعات و توانایی های افراد متفاوت است، نحوه یادگیری و چگونگی آموزش آن ها نیز متفاوت خواهد بود به این سبب، معلمان باید به روش های گوناگون تدریس مجهز باشند تا بتوانند بر اساس توانایی فراگیران خود تدریس مطلوبی را ارائه دهند. امروزه روش های فعال تدریسی که بتواند فعالیت های دانش آموزان را تقویت یادگیری را به یک جریان دو سویه تبدیل کند از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد، ولی متأسفانه امروزه اغلب فرآیندهای آموزشی، آثار و اهداف مورد نظر یادگیری را به دست نمی آورند و کلاس محل تکثیر دانش و اطلاعات می شود. معلم می کوشد کلیه مفاهیم را در ذهن دانش آموزان انبار کند و خلاقیت، نوآوری و رشد استعدادهای آنان را نادیده بگیرد که چنین یادگیری نیز پایدار نخواهد ماند.

برای یادگیری مطلوب و تربیت فلاسفه دانش آموز و در کنار آن رشد اجتماعی و بهبود خلاقیت دانش آموزان، شیوه های تدریس فعال یکی از موفق ترین روش های آموزشی است. نظریه های موجود و یافته های تحقیقات انجام شده، گواه این مطلب است که دانش اموزانی که با فرایند یاددهی و یادگیری فعال، آموزش دیده اند نسبت به سایر دانش آموزان، پیشرفت تحصیلی و خلاقیت بیشتری دارند.

روش های تدریس به منزله روش هایی متفاوتی هستند که برنام بردشان تا شعاع خاص را در بر می گیرند. البته باید اذعان نمود که هر یک از روش های فوق در ارتباط با موقعیت های مختلف کارایی ویژه ای برخوردار هستند، به عبارت دیگر هر یک در جای خویش مثمرتر هستند.

امروزه شیوه های نوین و فعال توجه مسئولان و دبیران را به خود جلب کرده است. در این شیوه ها فراگیر و علائق و توانمندی های او در مرکز توجه قرار دارد و معلم تلاش می کند تا توانایی فراگیران را در مهارت های گوش دادن، گفتن، خواندن، نوشتن، استدلال، مقایسه، تطبیق، تجزیه و تحلیل، سازندگی و خلاقیت تقویت کند و با توجه به این موضوع محتوای درسی را در کلاس ارائه می دهد.

امروزه بسیاری از طراحان و مسئولان برنامه ریزی در آموزش و پرورش از شیوه های رایج تدریس راضی نیستند و بدین سبب از نوآوری و نوگرایی در این زمینه، استقبال می کنند. کارائی روش هایی نظیر: سخنرانی، انتقال اطلاعات از معلم به دانش آموز و به یاد سپاری محفوظات و تاکید بر شالوده روش های سنتی تدریس است، مدت

۲۳ روش های پیشرفته و کاربردی در تدریس

هاست مورد ایراد و پرسش قرار گرفته است. برای جبران کمبود های اینگونه روش ها، عده ای از متخصصان استفاده از وسایل جدید آموزشی مانند فیلم، تخته هوشمند، فایل های دیداری و شنیداری، بازیهای آموزشی را توصیه می کنند و عده ای دیگر روشهای بحثی و پرسش و پاسخ و انجام آزمایش های انفرادی و گروهی را جایگزین روشهای قبلی کرده اند. روش های فعال تدریس به روش هایی اشاره دارد که بتواند فعالیت های دانش آموزان را تقویت و یادگیری را به یک جریان دوسویه تبدیل نماید.

هدف این کتاب نیز بر معرفی بعضی از این روشهای فعال تدریس استوار گردیده است. تا با معرفی بیشتر این روشها به معلمان عزیز و استفاده آنها در کلاس و غنا بخشیدن به محتوای دروس و توجه بیشتر به جزئیات آنها بتوانند مهارتهای لازم برای استفاده از این روشها را به دست آورند و زمینه اجرای آنها را در کلاس فراهم نمایند و کیفیت تدریس خود را بالا ببرند. است با عنایت به این موضوع و خدمت به اعتلای کیفیت آموزش و پرورش میهن عزیز اسلامی، گامی در راستای وضع الهی خود برداشته باشیم.